

אלא לאו, שמע מינה, דבני רבי חייא אף מחזיר אמרי. ואם מלק בלא שהחזיר, ודאי כשר. ומתניתין מדברת בלא אהדר הסימנים, אלא חתך השדרה והמפרקת קודם מליקת הסימנים. ולכן רק מליקה כשרה באופן הזה, אבל שחיטה באופן כזה פסולה, שהרי נטרפה קודם לכן על ידי שבירת המפרקת.

אמר רבי ינאי: יקבלו הרובין, הנערים בני רבי חייא, את תשובתן. שיש להקשות עליהם ממשנתנו, דקתני "נמצא, כשר בשחיטה פסול במליקה. כשר במליקה פסול בשחיטה", למעטי מאי? מה באה המשנה להשמיענו? אם לומר שהצואר כשר לשחיטה ופסול למליקה, והעורף כשר למליקה ופסול לשחיטה, הרי כבר נשנה כל

ומסתברא, כמאן דאמר שבני רבי חייא אמרו: אף מחזיר.

ממאי? מדקתני במתניתין "השוחט מן העורף, שחיטתו פסולה המולק מן העורף מליקתו כשרה".

כ-א ואי סלקא דעתך, מחזיר דוקא אמרו, הרי שמשנתנו המכשרת מליקה מהעורף אף היא מדברת בשהחזיר הסימנים, אם כן תיקשי: מאי איריא מולק דכשר מהעורף, והרי אפילו שוחט מן העורף נמי יהא כשר? שהרי מחזיר הסימנים לאחורי העורף ושחט אותם בלבד, ולא נעשה העורף טריפה קודם שחיטה על ידי שבירת המפרקת. (143)

כוונת רש"י "דחותך הסימנין לברדן" היא, שמצד ה"מתיר" שבמליקה סגי בחיתוך הסימנין לברדן. ובוה חלוק דין המליקה כשמחזיר, מדין המליקה כשאינו מחזיר. דכשאינו מחזיר ומתחיל במפרקת תחלה, אז המפרקת היא חלק מ"המתיר", וה"מתיר" הוא ע"י שדרה ומפרקת וסימנין. אך כשמחזיר הסימנין, אז ה"מתיר" הוא רק בחיתוך הסימנין לברדן ואילו המפרקת שחותך אחר כך זהו רק כדי לקיים מצוות מליקה. אבל לעולם מודה רש"י שצריך לחתוך המפרקת אחר הסימנין, ורש"י הוציא דין זה שהמפרקת אחר הסימנין אינה חלק מה"מתיר" מכח הקושיא "וכי מתה עומד ומולק".

והנפקא מינה כמה שאין זה חלק מה"מתיר", היא לענין אם פוסל בוה שהייה, או מחשבה, עיין בגמרא זבחים.

143. ובשחיטה אין צורך שיהא דוקא מהצואר, שהרי גם מצדי הצואר שנינו במשנה דכשרה.

לענין חיתוך המפרקת [או רוב כשר] לא יתכן להקשות "וכי מתה עומד ומולק", וכעין מה דמשני רבא על סימן שני בעולת העוף, שהוא כדי לקיים מצוות הברלה, על דרך זה יש לתרץ על חיתוך רוב בשר שבא אחרי חיתוך הסימנין, שהוא כדי לקיים מצוות "מליקה" וכו"ל.

וכאמור, קושיית הש"ס "וכי מתה עומד ומולק" היא על ה"סימנין", שהן באין "להתיר" ועומדים במקום שחיטה. ומיושבת קושיית המהרש"א הנ"ל.

אלא שמעתי יש לתמוה על דברי רש"י כאן שכתב דלמ"ד מחזיר אין צריך לחתוך המפרקת אחרי חיתוך הסימנין. וביארו הראשונים דטעמו של רש"י הוא משום "וכי מתה עומד ומולק". וקשה, דאכתי נימא דצריך לחתוך המפרקת מדין קיום "מצוות מליקה", וכמו שמצינו בברייתא שצריך לחתוך רוב בשר אחרי חיתוך הסימנין.

וצריך לומר, שלעולם מודה רש"י שצריך לחתוך המפרקת אחר מליקת הסימנין. אלא

זה לפני כן במשנה.

לאו, האם לא בהכרח, שאמרה זאת המשנה **למעוטי מחזיר הסימנים לאחורי העורף, דלא**, שאינו כשר במליקה, אלא צריך דוקא שיחתוך המפרקת קודם הסימנים. אף על פי שבשחיטה כשר בהחזיר הסימנים. וזה באה המשנה להשמיענו, שיש אופן נוסף שלא הוזכר לפני כן, שהוא כשר בשחיטה ופסול במליקה [ואגב הרישא נשנתה גם הסיפא, דכשר במליקה פסול בשחיטה]. וקשיא לבני רבי חייא, שמכשירים המליקה בהחזיר סימנים לאחורי העורף?

ומתריצין לבני רבי חייא: **אמר רבה בר בר חנה: לא** זו באה המשנה למעט, אלא **למעוטי שן וצפורן** המחוברים לגוף האדם, שפסולים לשחיטה, אף על פי שהמליקה מצוותה דוקא בצפורן מחוברת לגוף הכהן.⁽¹⁴⁴⁾ וזו כונת המשנה ש"כשר במליקה", דהיינו בצפורן מחוברת, "פסול בשחיטה".

וכמו שהצפורן המחוברת פסולה בשחיטה, הוא הדין שן המחוברת, ולא שהשן כשרה במליקה. ואגב הסיפא נשנתה גם הרישא, "כשר בשחיטה פסול במליקה".

ומקשינן: **שן וצפורן**, הא **בהדיא קתני** לחו במשנה בפרקין, דפסולין בשחיטה. שכך שנינו "חוץ ממגל קציר והמגרה והשנים והצפורן"?

ומתריצין: **אלא**, אמר רבי ירמיה: משנתנו ד"נמצא כשר בשחיטה פסול במליקה", **למעוטי מוליך ומביא**, שכשר בשחיטה להוליך ולהביא את הסכין על צואר הבהמה, ואילו מליקה מצותה דוקא ללחוץ עם הצפורן על העורף ולרדת בעומק עד הסימנים. ואם הוליך והביא הצפורן על העורף, פסולה המליקה.

ומקשינן: **הניחא למאן דאמר מוליך ומביא במליקה פסול. אלא למאן דאמר מוליך ומביא במליקה כשר**, שנחלקו בזה אמוראים לקמן, **מאי איבא למימר?**

ומתריצין: **בני רבי חייא סברי לה כמאן דאמר מוליך ומביא במליקה פסול**. ואם כן, לשיטתם, אפשר להעמיד את המשנה שבאה למעט מוליך ומביא במליקה.

אמר רב כהנא: מצות מליקה כך היא: קוצץ ויורד בצפורן לתוך הסימנים, ואינו עושה הולכה והובאה, וזו היא מצותה.

סבר רבי אבין למימר: קוצץ ויורד, אין. אבל **מוליך ומביא, לא**. שהולכה והובאה פוסלת במליקה.

אמר ליה רבי ירמיה לרב אבין: לא כן, אלא, כל שכן המוליך ומביא במליקה כשר. שמלבד אותם דברים שפסלה התורה אם עשה המליקה כשחיטה, כגון סכין וצואר, הרי כל מה שיעשה כמו בשחיטה עדיף הוא,

144. הגרי"ז בספרו [פסולי המוקדשין, עמוד מז] מבאר מבאר שכאן מבוארים שני יסודות: האחד, שמליקה אינה בכלל "עבודת יד", שהרי גם השן כשרה למליקה, ובכך היא חלוקה מקמיצה, שהיא "עבודת יד", ונעשית דוקא ביד.

והשני, שהמליקה בתלוש אינה חסרון בהכשר העבודה, אלא החסרון הוא בעצם השם של מליקה, שכל מליקה הנעשית בתלוש אינה נקראת מליקה, וכמבואר ברש"י "דלא אשכחן בכלי דמקריא מליקה". ומוכיח הגרי"ז

ובכלל זה מוליך ומביא.

ומאי "זו היא מצותה" דאמר רב כהנא, דמשמע שרק כך כשרה המליקה? **אימא, אף זו היא מצותה.** שגם אם לא הוליך והביא כשרה המליקה וכל שכן אם הוליך והביא.

אמר רבי ירמיה אמר שמואל: כל מקום בצואר הכשר בשחיטה, הרי המקום שהוא **כנגדו בעורף,** דהיינו, "מול העורף", שהוא כנגד הצואר, **כשר במליקה.**

ודנה הגמרא: מה בא שמואל לחדש? אם להשמיענו שכל מול העורף כשר למליקה, הרי להדיא שנינו כן במשנתנו. אלא, ודאי עיקר החידוש בדבריו הוא במה שניתן לדייק מהם שדוקא מקום הכשר בשחיטה כשר כנגדו במליקה, **הא המקום הפסול בשחיטה פסול כנגדו במליקה.**

למעוטי מאי? הרי ודאי לא בא למעט שלמעלה מהצואר שפסול לשחיטה כנגדו פסול למליקה. שהרי המקום הזה הוא העורף ממש ופשיטא שהוא פסול שהרי "מול העורף" נאמר בתורה.

אילימא למעוטי עיקור סימנין, שנעקרו הסימנים והוזזו ממקומם, שעל ידי כן נפסל הצואר מלשחוט בו, ובא שמואל לומר שהעורף שכנגדו אף הוא פסול למליקה אם נעקרו הסימנים, אין לומר כן, **דהא תני רמי בר יחזקאל, אין עיקור סימנין פוסל בשחיטת עוף!**

הרי שבעוף אפילו לענין שחיטה אינו פוסל עיקור סימנים.

ומתרצינן: **אמר רב פפא, למעוטי ראשו של עוף,** שהשחיטה פסולה בו. ובא שמואל להשמיענו שאף המליקה פסולה אם עשאה בראשו של העוף.

ותמהינן: **ראשו,** הרי פשיטא שהוא פסול למליקה, דהא "ממול ערפו" אמר רחמנא, **ולא בראשו?!**

ומתרצינן: **מאי ראשו?** — **שיפוי ראשו,** בסוף הראש, שמתחיל לשפוע שם לעבר מול העורף. **כגון דנקט משיפוי ראשו,** שהתחיל שם את המליקה, ומלק מיעוט של הסימנים, **והגרים ואזל עד דמטא תתאי.** המשך בשיפוע למטה עד שהגיע למול העורף, ומלק שם רוב של הסימנים. ואף על פי שהרוב היה במקום הראוי למליקה, מכל מקום פסולה המליקה, משום שהמיעוט הראשון היה שלא במקום הכשר למליקה.

ודין זה מצינו גם לענין שחיטה. **וכררב הוּנא אמר רב אסי.**

דאמר רב הוּנא אמר רב אסי: הגרים שלישי, ששחט השלישי הראשון של הסימן שלא במקום הכשר לשחיטה, ואחר כך שחט שני שלישי במקום הראוי לשחיטה — **פסולה:** והשמיענו שמואל, דכשם שהשחיטה נפסלת בגלל המיעוט הראשון שלא היה במקום כשר, אף על פי שהרוב היה במקום כשר, הוא הדין במליקה שנפסלת בכך.

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: **הא דתני רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנין פוסל בשחיטת עוף,** לא אמרן אלא למאן

התורה אלא מדברי סופרים, שתקנו מצות שחיטה בעוף, מהיבא גמירי לה, על מה הסמיכו חכמים תקנתם? מבהמה! לפי שהבהמה חייבת בשחיטה תקנו גם בעוף. ואם כן, כולה מילתא כבהמה, לכל דיני השחיטה דין העוף צריך להיות כבהמה ובכלל זה עיקור סימנים, שיפסול בשחיטת עוף כמו בבהמה.

אמר רבינא: אמר לי רבא בר קיסנא, הא דתני רמי בר יחזקאל שאין עיקור סימנים בעוף, לא אמרן אלא במליקה. שכיון שהמליקה שונה מהשחיטה לענין פסול "דרסה" ו"חלדה" שאינם פוסלין בה, כדלקמן, הוא הדין שלא יפסול בה עיקור סימנים. אבל בשחיטה מודה רמי בר יחזקאל שיש עיקור סימנים אפילו בעוף.

ומקשינן: והאמר רבי ירמיה אמר שמואל: **כל הכשר בשחיטה — כנגדו בעורף כשר במליקה.**

ודייקין: הא מה שפסול בשחיטה פסול גם במליקה, וקשיא לרבא בר קיסנא. שלדבריו עיקור סימנים פוסל בשחיטה ואילו במליקה אינו פוסל?

ומתרצינן: **ההוא דרבי ירמיה אמר שמואל, פליגא על רבא בר קיסנא.** שלדברי רבי ירמיה אכן גם בשחיטה אין עיקור סימנים, ורבא בר קיסנא לא סובר את הכלל של רבי ירמיה ששחיטה ומליקה תלויים זה בזה.

אמר זעירי: נשברה מפרקת שמאחורי הצואר ורוב רוחב הבשר שעל המפרקת אף

דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה. שנחלקו התנאים, ויש תנא האומר שהעוף אינו חייב בשחיטה מן התורה אלא מדרבנן לפי שלא נאמר בתורה אלא "וזבחת מברך ומצאנך", ומותר מן התורה לאכול עוף גם אם הרגו אותו על ידי דיקור או עקירת סימנים. וכיון שכל השחיטה בעוף אינה אלא מדרבנן לכן אמר רבי בר יחזקאל שעיקור הסימנים אינו פוסל בשחיטתה.

אבל למאן דאמר יש שחיטה לעוף מן התורה, שהעוף אף הוא חייב בשחיטה מן התורה, מודה רמי בר יחזקאל, שלשיתו יש עיקור סימנים בעוף.

אמר ליה רב אשי לרב אחא בריה דרבא: אדרבה, איפכא מסתברא!

למאן דאמר יש שחיטה לעוף מן התורה, הרי כיון שכל השחיטה של עוף אינה מפורשת בתורה אלא שנאמרה בעל פה למשה בסיני, איבא למימר דהכי אגמריה, כך נמסר למשה, דאין עיקור, שבשחיטת עוף אין פסול של עיקור סימנים.

ואפילו למאן דאמר ששחיטת עוף למדנו מהיקש שכתוב בתורה "זאת תורת הבהמה והעוף", הוקש עוף לבהמה, לומר שהעוף חייב בשחיטה כבהמה. מכל מקום, כיון ששחיטת העוף נאמרה בסיני, שהרי כל ההיקשים נאמרו בסיני, יש לומר, שבסיני נאמר למשה בעל פה דלענין עיקור לא ליהוי עוף כבהמה.

אלא למאן דאמר אין שחיטה לעוף מן

בעצמו של כהן, ולא דבר אחר.

מטהרת אותם מידי נבילה, ואין זו עבודה בקדשים כלל, ובכל זאת הצריך שתהא מליקתם